

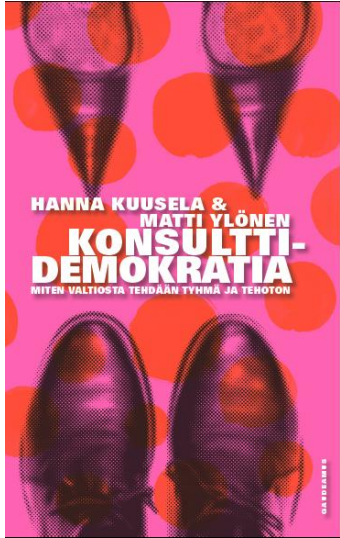
HANNA KUUSELA &
MATTI YLÖNEN
**KONSULTTI-
DEMOKRATIA**
MITEN VALTIOSTA TEHDÄÄN TYHMÄ JA TEHOTON

Konsulttidemokratia asiantuntijuutta korvaamassa

Hanna Kuusela, tutkijatohtori
Suomen Akatemia /
Tampereen yliopisto

Kevätneuvokki

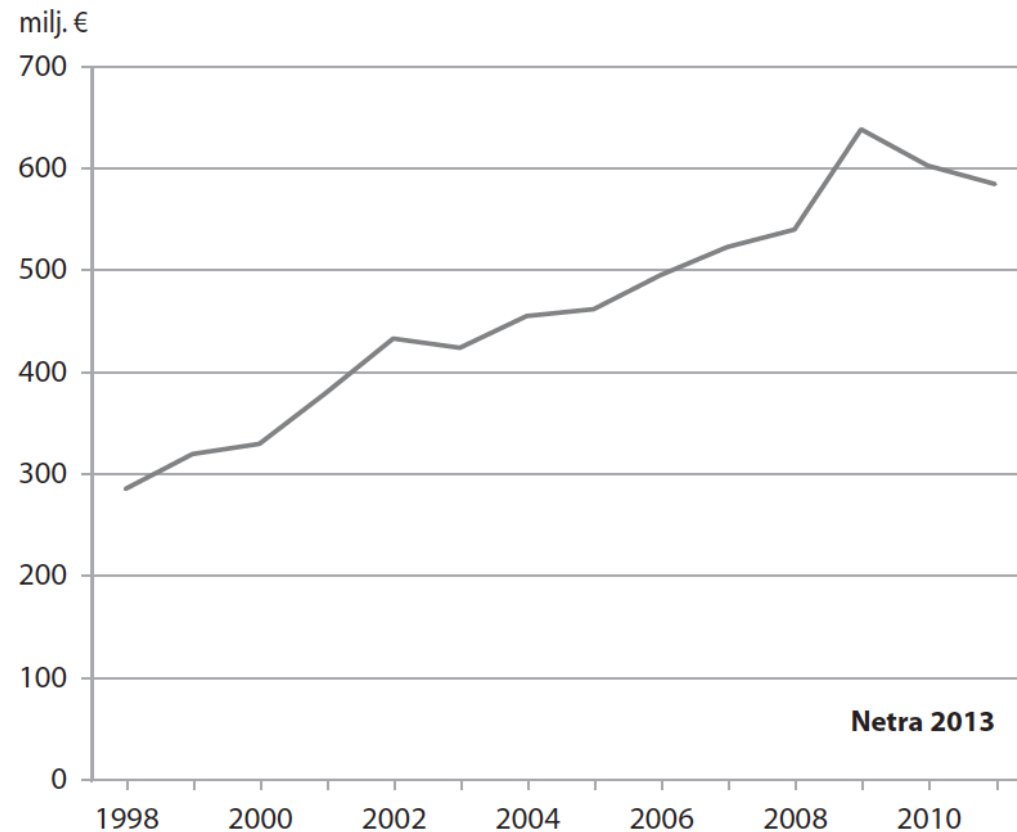
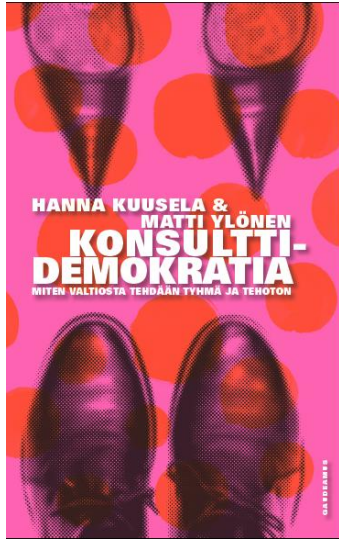
2014

Mikä konsulttidemokratia?

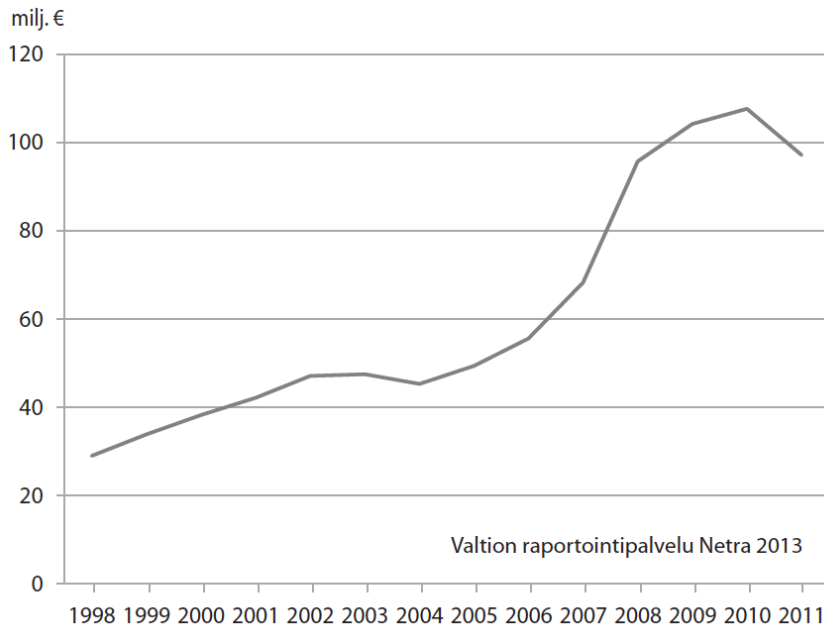
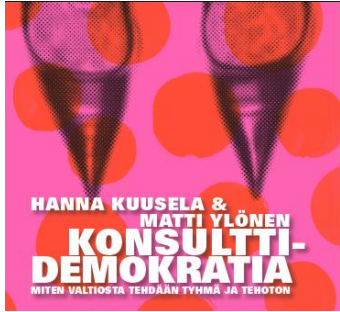
- Teknokratiasta konsulttidemokratiaan.
- Konsulttidemokratiassa siirtyy vallankäyttöä poliitikoilta ja virkamiehiltä yrityksille.
- Substanssiosaajilta siirtyy valtaa ja päätöksenteon valmistelua konsulteille, joiden ei oletetakaan tuntevan sisältöjä.
- Virkamiehet asiantuntemuksen tilaajia.

Ulkoa ostetun asiantuntijatiedon kasvu valtiolla 1.

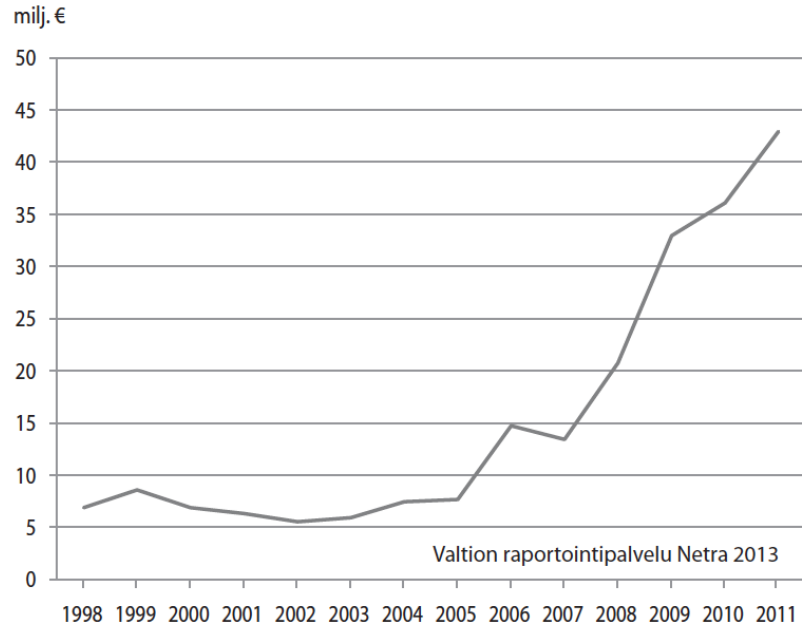

KUVIO 1. VALTION ULKOPUOLELTA OSTETUT
ASiantuntijapalvelut vuosina 1998–2011.

Ulkoa ostetun asiantuntijatiedon kasvu valtiolla 2.

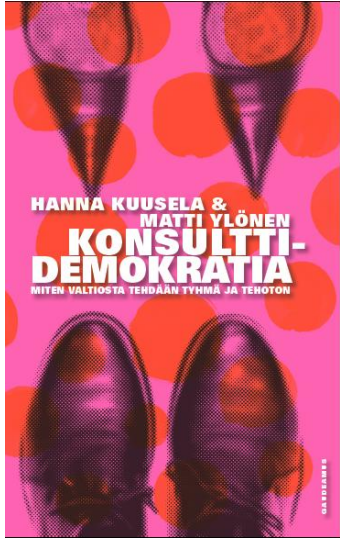

KUVIO 6. ULKOPUOLELTA OSTETUT ASiantuntijapalvelut
Valtiovarainministeriössä vuosina 1998–2011.

Ei sisällä lähetystöjen kautta ostettuja asiantuntijapalveluita, joiden erottelu ei kirjanpidossa onnistu.

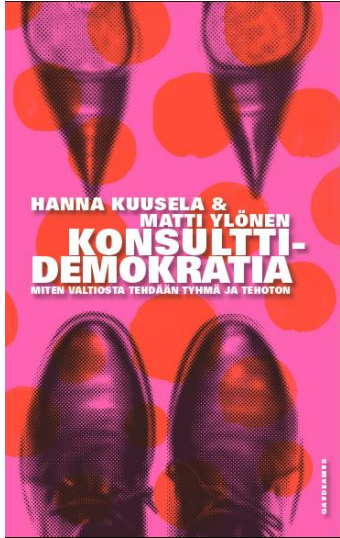
KUVIO 8. ULKOPUOLELTA OSTETTujen ASiantuntijapalveluiden
Määrärahakehitys Ulkoministeriössä vuosina 1998–2011.

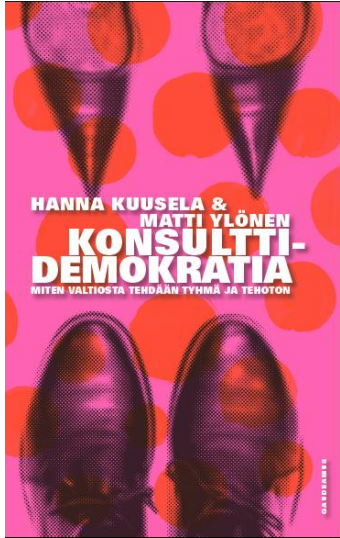
Mitä taustalla?

- Konsulttibisneksen vahva nousu yksityisellä sektorilla.
- Virkamieskunnan arvostuksen heikkeneminen.
- Säästöpainheet > valtiontalouden tuottavuusohjelma.
 - Vuosina 2006–2010 valtion henkilöstökulut vähenivät noin 216 miljoonalla ja palvelujen ostot lisääntyivät yli 500 miljoonalla. Pelkästään asiantuntija- ja tutkimuspalvelujen ostot kasvoivat 143 miljoonalla.

Selvityshenkilöiden/työryhmi en nousu

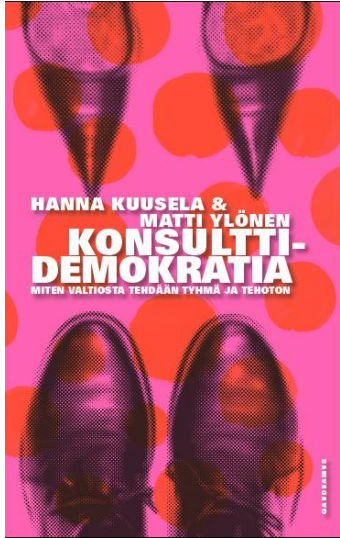

- Ministerin (yksin) nimeämät selvityshenkilöt tai työryhmät korvanneet komiteat.
 - Selvityshenkilöitä 1990-luvun alussa 1-2 vuodessa, nyt 10-20 vuodessa.
- Poliitiikan agenda selvityshenkilöiltä/konsulteilta: esim. Laesterä.
- ”Aihetta käsittelevässä tutkimuksessa useimmin mainittu syy nimetyksi tulemiseen oli se, että selvityshenkilön työ- ja ajattelutavat olivat etukäteen tuttuja.”

Mikä jää tieteen ja asiantuntemuksen rooliksi, kun...

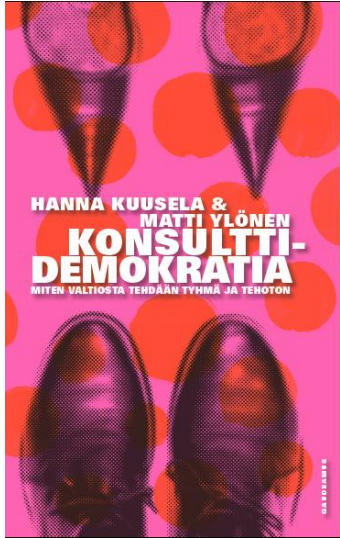
- ...konsulttimainen tieto ja selvityshenkilöiden tuottama tieto on harvoin vertaisarvioitua?
- ...taustaselvitykset tilataan yrityksiltä, joille syntyy samalla benchmarking aineistoja?
- ...tietoa tuotetaan lopputulos tai päämäärä edellä?

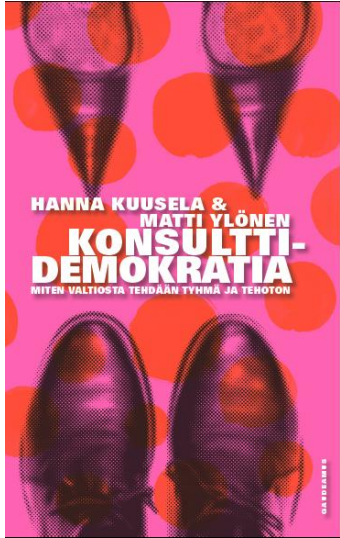
Tyhmenevä demokratia: konsulttidemokratian seurauksia tiedon näkökulmasta?

- Tiedontuotanto ja päätöksenteon valmistelu lyhytjänteistä.
- Sama (tuottavuuden tai euromääräisyyden) logiikka tulee koskemaan mitä erilaisempia toimintoja.
- Osaamisessa tullaan riippuvaiseksi yrityksistä.
- Tutkittu tieto korvautuu raporteilla ja selvityksillä, joissa lopputulos määrittyy poliittisen tarpeen mukaan.

Mikä jää julkisen vallan rooliksi?

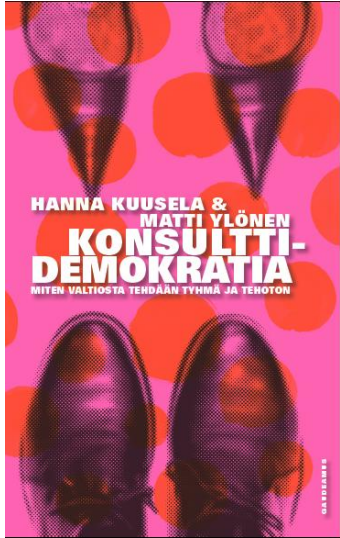
- Kun materiaalisesta tuotannosta on luovuttu (Valmet, Rautaruukki, Partek).
- Kun tiedon tuotannosta, omistuksesta ja käsittelystä ollaan luopumassa (konsultit, tutkimuslaitokset, yliopistojen säätiöittäminen).
- Olla maksaja? Vastuunkantaja?

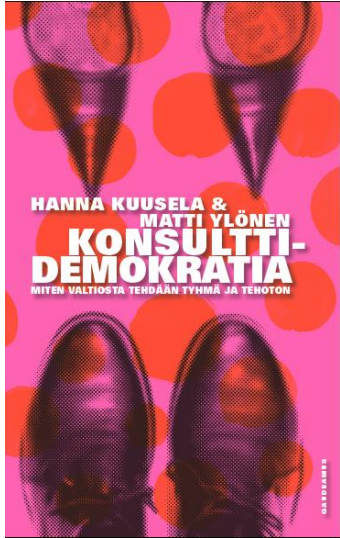
Paluu komiteoihin?

- Laajapohjaisuus.
- Erimielisyydet jäävät näkyviin.
- Yhteydenpito tutkijoiden, virkamiesten ja poliitikkojen välillä on rakenteissa ja institutionalisoitu, sen sijaan, että se olisi satunnaista tai tarkoitushakuista.

Mitä seurauksia? Osaamisen siirtyminen ulkopuolelle

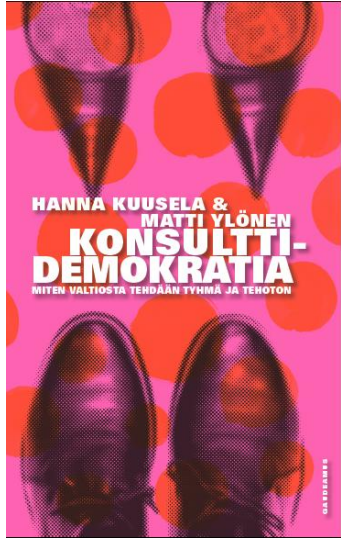
- Suorahankintojen perusteleminen kertyneellä osaamisella:
 - Konsultille on ”kertynyt sellaista tähän uudistukseen liittyvää erityistä tietoa ja osaamista, joka on erittäin olennaista jatkotyön kannalta ja jota muilta potentiaalisilta konsulteilta ei löydy”.
- Miten käy hiljaisen tiedon?

Mitä ehdotamme?

Lyhyestä pitkään aikaväliin

- 1. Sopimusehdot kuntoon** – omistusoikeudet, avoimuus
- 2. Julkisuutta rakenteisiin** – Hanselin sopimukset julkisiksi, palveluiden oston tiedonsaanti ja tilastointi
- 3. Vältetään riippuvuussuhteita** – ne vievät hiljaista tietoa ja tuovat tehottomuutta
- 4. Lasketaan kaikki kulut** – transaktiokustannukset ja monopolien uhka
- 5. Tehdään enemmän itse.**

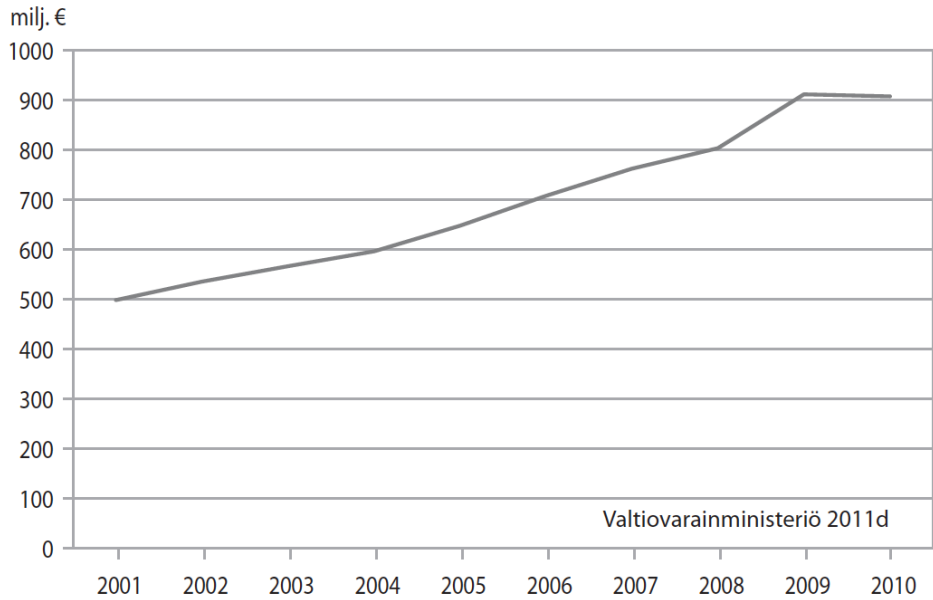

Mitä seurauksia?

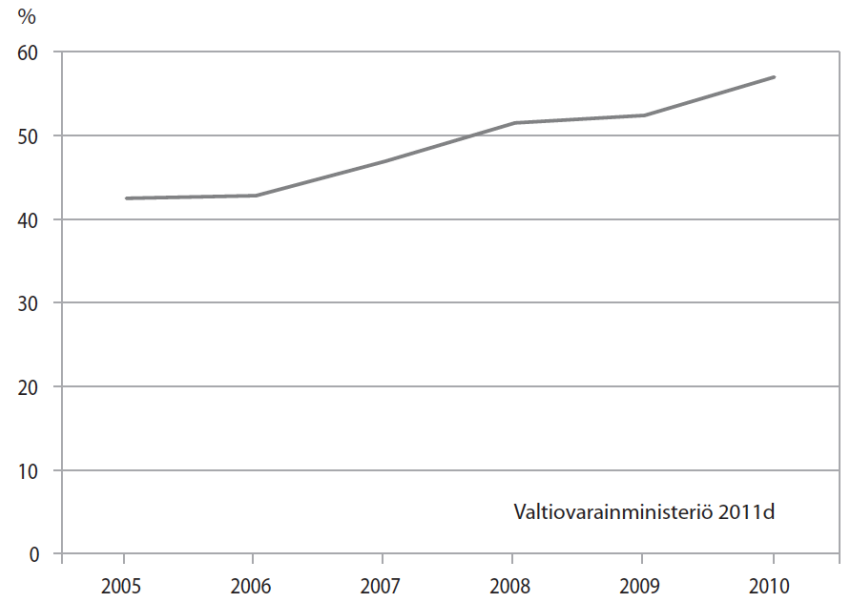
Riippuvuudet, kustannukset ja monopolisoituminen

- IT-järjestelmien suljetut rajapinnat
- Ketjutukset
- Vuosien yhteistyöt ilman kilpailutuksia
- Transaktiokustannukset

IT-palvelut

KUVIO 3. VALTION TIETOHALLINTOMENOT VUOSINA
2001–2010, MILJOONAA EUROA.

KUVIO 4. PALVELUJEN OSTOJEN OSUUS TIETOHALLINNON
MENOISTA VUOSINA 2005–2010.